

Marzenka Rolak coacht dyslectische studenten

“Veel studenten lopen vast door de hoeveelheid stof die ze moeten leren”

Marzenka Rolak is oprichter van het Dyslexie Centrum Rotterdam. Zij is een van de weinige orthopedagogen die dyslectische studenten in het hoger onderwijs begeleidt. Wat komt daar allemaal bij kijken en waar loopt zij tegenaan? Daarnaast geeft zij haar visie op de dyslexie-aanpak bij leerlingen in het algemeen. • **Marion Visser**

Waar ligt de nadruk op als het gaat om de begeleiding van dyslectische studenten in het hoger onderwijs bij het lezen?

“Ik leer de studenten scannend lezen en snellezen. Dat ze de grote lijnen gebruiken als basis voor bijvoorbeeld samenvattingen. Dyslectische studenten lopen met name vast op grote stukken tekst en hebben moeite met samenvatten. Dit komt omdat ze de tekst te precies lezen. Veel dyslectici beginnen vanuit de details, waardoor ze het overzicht kwijt raken. Ze weten dan niet meer wat belangrijk is en wat niet. Ik leer ze, in plaats van vertragen op het moment dat ze iets niet begrijpen, te versnellen. Dat is heel raar voor ze. Als ze een tekst niet begrijpen leer ik ze bladeren, scannend lezen en kijk of ze een beeld kunnen krijgen van wat ze moeten leren. Ook ga ik met ze aan de slag en leer ze hoe ze een schema of mindmap van de stof kunnen maken. Ofwel: leren vanuit het overzicht van groot naar klein. Veel studenten lopen vast door de hoeveelheid stof die ze moeten leren.”

Is de overstap van het middelbaar onderwijs naar het hoger onderwijs groot voor ze?

“Ja. Die is voor dyslectici erg groot. Naast de hoeveelheid

van huiswerk en de leerstof is ook het zelfstandig leren lastig voor ze. Op het hbo of de universiteit wordt verwacht dat je zelf de leerstof in de tijd kan inplannen en dat je jezelf voorbereidt op weg naar je tentamens. Het is minder gestructureerd dan het mbo of het voortgezet

“Ik leer ze bladeren, scannend lezen en kijk of ze een beeld kunnen krijgen van wat ze moeten leren”

onderwijs. En wanneer je kijkt naar de tentamens dan zijn het vaak veel tentamens achter elkaar. Daar moeten dyslectici soms bij geholpen worden. Een deel van de dyslectische studenten vindt het gebruik van mindmaps erg prettig. Gratis programma's zijn e-mindmaps en Mindnode (voor Apple). Voorbeelden van betaalde mindmapsoftware zijn imindmaps, mandmanager en Sparkspace.”

Waar lopen ze tegenaan als het gaat om schrijven?

“Vaak weten ze niet hoe ze aan een verslag moeten beginnen. Eerst moeten ze duidelijk hebben wat het hoofdthema is van het verslag en welke subthema's daar allemaal mee samen hangen. Vervolgens kijken we wat ze daarover willen vertellen. Als dat duidelijk is bepalen we de volgorde en daarmee de structuur van het verslag. Op deze manier leren ze schrijven vanuit het overzicht. Ze moeten eerst de structuur bedenken; dan pas kunnen ze aan de slag met schrijven. Als ze ideeën bedenken, moeten ze daar in hun verslag volgorde aan geven. Als het gaat om schrijfstijl zijn er grofweg twee soorten dyslectici. De ene is te kort door de bocht. De andere gebruikt heel veel woorden, maar kan niet to the point komen. Studenten die de neiging hebben te kort te formuleren, moeten leren hun gedachten uitgebreider te omschrijven en te illustreren met voorbeelden. Studenten die te veel tekst gebruiken hebben vaak veel aan een goede voorbereiding zoals hierboven besproken. Vaak helpt het hun

om te werken met tijdelijke tussenkopjes, zodat ze gefocust blijven op wat ze omschrijven en daardoor minder afdwalen. Ook raad ik ze aan om tijdens het schrijven altijd de spelling- en grammaticacontrole aan te zetten in de juiste taal. Veel taalfouten kunnen voorkomen worden door het gebruik van een spelling- of grammaticacontrole. Juist ook als je dyslectisch bent moet je gebruik maken van de hulpmiddelen die er voorhanden zijn. Als ze deze goed inzetten kunnen er een hoop fouten in verslagen en andere huiswerkopdrachten voorkomen worden."

Wat kun je ze nog meer leren?

"Ik leer ze te werken met triggervragen. Die geven de grote lijn aan. Aan de hand van titels en/of subkopjes formuleren we vragen. Op welke vraag geeft dit stuk tekst antwoord denk je? Wat nog meer? En wat hangt daar mee samen denk je? En zo ga je door. Als ze deze triggervragen hebben bedacht gaat het lezen van de informatie ze namelijk gemakkelijker af. De vragen zorgen ervoor dat ze makkelijker hoofdlijnen van details kunt onderscheiden."

Zijn hogescholen en universiteiten voldoende op de hoogte van de studiefinancieringsrichtlijnen?

"Nee. Ondanks dat er een *Protocol Dyslexie hoger onderwijs* bestaat waarin staat dat studenten bijvoorbeeld recht hebben op een extra jaar studiefinanciering, zijn niet alle decanen op de hoogte van deze en andere regelingen voor dyslectici. Ik denk dat dit komt omdat de meeste hoger onderwijsinstellingen zo groot zijn met zoveel vestigingen, dat de procedures niet voor iedereen duidelijk zijn. Wie is waar verantwoordelijk voor en wie heeft beslissingsbevoegdheid, bijvoorbeeld rondom het toekennen van faciliteiten? Daar is nog veel onduidelijk over. Daarnaast is het zo dat de student zich inschrijft voor tentamens op een centraal punt. Bij elk tentamen moet de student telkens opnieuw aangeven van welke faciliteiten hij of zij gebruik wil maken. Dat is natuurlijk erg omslachtig."

Hoe doet de Hogeschool Rotterdam dat waarvoor je ook werkzaam bent?

"De Hogeschool Rotterdam is op de goede weg. Daar is aan het begin van het studiejaar een bijeenkomst voor de dyslectische studenten. Tijdens die bijeenkomst worden de regels uitgelegd die hogeschoolembreed gelden en van welke faciliteiten de studenten gebruik kunnen maken. Het eerste jaar maken dyslectische studenten samen met een decaan op basis van de dyslexieverklaring een onderwijsovereenkomst op. In deze overeenkomst staat van welke faciliteiten zij tijdens hun studie gebruik mogen maken. Dit kan extra tijd zijn of bijvoorbeeld het inzetten van Kurzweil. Daarnaast is er een helpdesk voor de dyslectici als ze toch vastlopen of vragen hebben. En heeft deze hogeschool een keuzemodule voor dyslectische studenten. Daar ben ik nauw bij betrokken. Tijdens deze lessen krijgen ze zicht op hun eigen sterke en zwakke kanten en krijgen ze hulpmiddelen en technieken aangeboden die ze kunnen inzetten voor hun studie. Zo is er bijvoorbeeld een bijeenkomst over hulpmiddelen (zoals Kurzweil) en besteden we aandacht aan snellezen en mindmappen."

Zijn er studenten waarbij in het hoger onderwijs nog dyslexie wordt geconstateerd en dus alsnog een dyslexieverklaring krijgen?

"In het hbo wordt nog wel een aantal kinderen gesigna-

leerd als dyslectisch, dit zijn bijvoorbeeld leerlingen uit Suriname en de Antillen. Maar ook leerlingen die hun dyslexie heel lang hebben kunnen compenseren omdat ze heel slim zijn. Dan vallen ze pas later door de mand."

Wat kan er voor dyslectici nog verbeterd worden op alle niveaus van onderwijs in Nederland?

"Een groot probleem bij dyslectici is het vormen van woordbeelden. Met name in het voortgezet onderwijs levert dit problemen op. Heel wat scholen voor voortgezet onderwijs zijn nog erg gericht op de inprentstrategie. Deze strategie is gebaseerd op het overschrijven van woorden. De gedachte is wanneer je een woord maar vaak overschrijft, het dan blijft het wel hangen. Bij dyslectici werkt dit dus niet: visuele inprenting is lastig voor ze. Ze krijgen daardoor onvoldoende klankstructuur aangeboden. Als deze leerlingen naar het voortgezet onderwijs gaan, lopen ze tegen hetzelfde probleem aan. Het aanleren van vreemde talen wordt ook via de inprentingsstrategie aangeboden. Bij leerlingen in het voortgezet onderwijs ben ik met name bezig met luisterstrategie

"Ik leer ze te werken met triggervragen. Die geven de grote lijn aan van een tekst"

en regelstrategie. Daar kunnen dyslectici immers op compenseren. Uitgeverij Betelgeuze levert overigens divers aanvullend materiaal voor de moderne vreemde talen, waarin deze strategieën ingezet worden."

Wat kan er voor alle dyslectici op alle niveaus van onderwijs nog verbeterd worden?

"Het daadwerkelijk toekennen van faciliteiten. Nu wordt vaak alleen tijdverlenging gegeven, maar er is een groep dyslectici die hier niet genoeg aan heeft. Die hebben het voorlezen van toetsen met daisy of tekst naar spraaksoftware nodig. Of het aangepast beoordelen van schriftelijk werk en het toestaan van ondersteunende software bij schrijfopdrachten. Dit soort faciliteiten staat op veel plekken nog in de kinderschoenen."

Hoe sta je tegenover het beleid ten aanzien van dyslexie in Nederland in het algemeen?

"Vanuit de overheid is al veel goed geregeld. Er zijn vernieuwde protocollen en de regels voor het afgeven van een dyslexieverklaring en de rechtsgeldigheid van de verklaring zijn helder. Wanneer je echter kijkt naar scholen, dan kun je stellen dat er scholen zijn die nog steeds zoekende zijn. Het beleid is vaak onvoldoende uitgewerkt. De begeleiding van dyslectici is vaak nog erg afhankelijk van individuele docenten. Dat kan natuurlijk niet. In het basisonderwijs is het gebruik van groepsplannen belangrijk. Een groepsplan zorgt ervoor dat je alle leerlingen in beeld hebt en goed kan differentiëren. Het groepsplan werkt als een trechter, waardoor ieder probleem van elk kind inzichtelijk wordt en er op tijd interventie kan plaatsvinden. In het voortgezet en hoger onderwijs is het van belang dat er overeenstemming is over de toe te kennen faciliteiten en de wijze waarop deze in de praktijk worden uitgevoerd. Dan ben je als onderwijsinstelling goed bezig en kan ook een dyslectische leerling tot volle bloei komen."